

LAPPEENRANNAN TEKNILLINEN YLIOPISTO

Kauppatieteiden osasto

Kauppatieteiden kandidaatin tutkielma

Laskentatoimi

**OSAKEYHTIÖLAIN MUUTOSTEN VAIKUTUS PIENEN OSAKEYHTIÖN TILIN-
PÄÄTÖKSEEN JA TILINTARKASTUKSEEN
12.5.2006**

Tekijä: Johanna Lehtinen

Opponentti: Taina Törrönen

Ohjaaja: Ulla Kotonen

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	1
1.1 Tutkimuksen tausta	2
1.2 Tutkimusongelma, tutkimuksen tavoitteet ja rajaukset	2
1.3 Tutkimusaineistot ja -menetelmät	3
1.4 Tutkielman rakenne	4
1.5 Pieni osakeyhtiö	5
2 TILINPÄÄTÖS.....	6
2.1 Tilinpäätösasiakirjat	7
2.2 Tilinpäätöksen laatiminen	8
2.3 Tuloslaskelma.....	9
2. 4 Tase.....	10
2.5 Tilinpäätöksen liitetiedot	11
2.6 Toimintakertomus	13
2.7 Tilinpäätökseen vaikuttavat osakeyhtiölain muutokset	15
3 TILINTARKASTUS.....	16
3.1 Tilintarkastuksen määritelmä	16
3.2 Tilintarkastuksen rooli	16
3.3 Tilintarkastuksen merkitys pienelle yhtiölle	17
3.4 Tilintarkastuspakon poistaminen	18
3.5 Pienen yhtiön tilintarkastuksen erityispiirteet	18
3.6 Tilintarkastajan valinta	19
3.7 Tilintarkastuksen kulku osakeyhtiössä.....	21
3.8 Tilintarkastajan kelpoisuus.....	22
3.9 Tilintarkastajan esteellisyys	23
3.10 Toimisuhteen ehdot	23
3.12 Tilintarkastajan raportointi.....	24
3.13 Tilintarkastukseen vaikuttavat osakeyhtiölain muutokset.....	26
4 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	28
LÄHTEET	30

1 JOHDANTO

Osakeyhtiömuotoisena toimivia yrityksiä on Suomen koko yrityskentästä noin kaksi kolmasosaa. Hallitsevana ja edelleen kasvavana yritystoiminnan muotona ja merkittävänä työllistäjänä osakeyhtiömuoto tarvitsee myös ajantasaista lainsäädäntöä. Tilastokeskuksen mukaan (Tilastokeskus, 2005) vuonna 2004 henkilöstön määrä kasvoi sekä pienissä että keskiuurissa yrityksissä yhteensä lähes 9000 hengellä, samalla kun suurissa, vähintään 250 henkilöä työllistävässä, yhtiöissä henkilöstön määrä väheni lähes viidellä tuhannella. Tämä suuntaus osoittaa yritystoiminnan siirtyvän pieniin yrityksiin, joten tarve joustavampaan sääntelyyn pienyritysten osalta on ollut nähtävissä jo pitkään.

Oikeusministeriö asetti helmikuussa 2001 työryhmän pohtimaan osakeyhtiölain muutostarvetta. Työryhmä antoi mietintönsä toukokuussa 2003 ja ehdotti kokonaan uuden osakeyhtiölain säätämistä. Ehdotuksessa lakiuudistuksen tavoitteeksi asetettiin yritysten toimintamahdollisuuksien hallittu lisääminen ilman, että velkojien ja vähemmistöosakkaiden asema olennaisella tavalla muuttuu. Mietinnössä kiinnitettiin huomiota erityisesti pienten yhtiöiden asemaan, paitsi lain kirjoitustavassa, myös selkeyttämällä lakia ja keventämällä muotomääräyksiä. (Oikeusministeriö 2003:4).

Voimassa oleva laki on vuodelta 1980 ja sitä on uudistettu monelta osin, viimeksi vuonna 1997. Muuttuva toimintaympäristö sekä kansainvälinen kehitys vaatii kuitenkin ajantasaistamista osakeyhtiölakiin. Osakeyhtiölakityöryhmän antaman mietinnön pohjalta hallitus antoi eduskunnalle esityksen uudeksi osakeyhtiölaiaksi syyskuussa 2005. Laki tulee eduskunnan käsittelyyn syysistuntokaudella 2006 ja sen ehdotettu voimaantuloaika on 1.9.2006. (Oikeusministeriö 2006).

1.1 Tutkimuksen tausta

Tutkimuksen taustalla on oma kiinnostukseni muuttuvaa osakeyhtiölakia kohtaan. Osakkaan ja hallituksen ainoan varsinaisen jäsenen ominaisuudessa kiinnostukseni kohdistuu pienen osakeyhtiön käytäntöihin. Koska sekä osakeyhtiölakityöryhmän raportin että hallituksen esityksen painotus vaikuttaa olevan erityisesti pienen osakeyhtiön asemaa koskeva, on sen käytännön merkitys soveltuva tutkimusaiheeksi.

Yleinen kiinnostus lain muutosten vaikutuksista ei, ainakaan alkuaikoina, tule kohdistumaan pieniin osakeyhtiöihin, vaan lähinnä julkisiin osakeyhtiöihin ja muihin suuriin yhtiöihin. Pienyhtiönäkökulma on tarpeellinen siksi, että useimmissa pienyhtiöissä ei ole lain tulkitsemiseen tarvittavaa asiantuntemusta ja silti muutokset on kyettävä ottamaan huomioon hallinnon tehtäviä hoidettaessa.

1.2 Tutkimusongelma, tutkimuksen tavoitteet ja rajaukset

Tutkimuksen pääongelma voidaan muotoilla kysymykseksi: Kuinka osakeyhtiölain uudistus vaikuttaa pienen osakeyhtiön tilinpäätökseen ja tilintarkastukseen? Tutkimuksessa käydään läpi tilinpäätöksen eri osiin kohdistuvat muutokset sekä tilintarkastusvaatimuksiin vaikuttavat muutokset. Muutoksia pyritään vertaamaan voimassa olevaan lainsäädäntöön ja samalla pohditaan millaisia vaikutuksia lailla tulee olemaan seuraavien tilikausien tilinpäätöksiin. Tutkimuksessa huomioidaan myös kirjanpitolakiuudistuksen aiheuttamat muutokset tilinpäätöksessä niiltä osin kuin se on tarpeellista kokonaiskuvan luomiseksi.

Tutkimuksen alaongelmat kysymyksen muodossa ovat:

- Miten lakiuudistukset vaikuttavat tilinpäätöksen laatimiseen?
- Millaisia muutoksia uudistukset tuovat tuloslaskelmaan ja taseeseen?
- Miten uudistukset vaikuttavat toimintakertomukseen?
- Miten uudistus määrittelee tilintarkastusvaatimukset?

Tutkimuksen tavoitteena on löytää vastaukset esitettyihin kysymyksiin, lisätä omaa tietoisuutta osakeyhtiölakiuudistuksesta ja tehdä pohjatutkimusta tulevaa pro gradu -tutkielmaa varten.

Tutkimuksen ulkopuolelle rajataan tilikaudenaikainen kirjanpito sekä hallintoon liittyvät asiat. Tilintarkastusosiossa käydään kuitenkin läpi ne erityispiirteet, jotka liittyvät pienen osakeyhtiön hallinnon tarkastukseen. Ulkopuolelle pyritään jättämään myös oikeudellinen pohdinta lain muutosten tarpeellisuudesta. Ajallinen rajaus tehdään nykyhetkeen ja uuden lain voimaantulon jälkeiseen ensimmäiseen tilinpäätöshetkeen. Maantieteellisesti tutkimus rajataan vain Suomeen. Euroopan unioni, muiden pohjoismaiden lainsäädäntö sekä kansainväliset tilinpäätösstandardit vaikuttavat kansalliseen lainsäädäntöömme, mutta tässä tutkimuksessa on tarkoitus keskittyä ainoastaan lainsäädännön sisältöön ja vaikutuksiin.

1.3 Tutkimusaineistot ja -menetelmät

Tutkimusaineistona käytetään sekä kirjallisuutta että artikkeleita. Tutkimusaineisto kootaan enimmäkseen tutustumalla kirjallisuuteen. Päälähteinä ovat Hallituksen esitys uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi (EOYL) sekä tähän esitykseen liittyvät lainvalmistelutyöt, voimassa oleva osakeyhtiölaki (OYL 29.9.1978/734), kirjanpitolaki (KPL 30.12.2004/1304) sekä tilintarkastuslaki (TTL 28.10.1994/936). Koska hallituksen esitys koskee vasta valmisteilla olevaa lakia, jota ei ole vielä vahvistettu, ei myöskään kirjallisuutta ole juuri saatavissa. Siksi kirjallisuuden osalta keskitytään voimassa olevan lain tulkintoihin sekä tilinpäätössuosituksiin ja uudistusta pyritään käsittelemään artikkeleiden kautta. Aiheen ajankohtaisuus ja uudistuksen laajuus on herättänyt paljon mielenkiintoa ja siitä ovat kirjoittaneet sekä laskenta-toimen että juridiikan asiantuntijat melko paljon, joten siltä osin lähdeaineisto on melko laaja. Lähdeaineiston kansainvälisyyttä kuitenkin rajoittaa se, että kysymys on erittäin kansallisesta aiheesta.

Tutkimuksessa ei ole varsinaista empiriaa, mutta tutkimukseen pyritään tuomaan omaa pohdintaa nimenomaan oman yhtiön ja oman aseman kautta. Olen pienen osakeyhtiön toinen pääomistaja ja hallituksen ainoa varsinainen jäsen. Yhtiössä ei

ole toimitusjohtajaa, vaan käytännön toiminnasta vastaa prokuristi. Yhtiön tilintarkastaja on KHT-tilintarkastaja ja kirjanpito sekä tilinpäätös tehdään yhtiön ulkopuolella tilitoimistossa. Muilla osakkeenomistajilla ei ole liiketaloudellista koulutusta, mutta sekä toinen pääomistaja että prokuristi ovat pitkän linjan toimijoita, joiden osaaminen on syntynyt kokemuksen kautta. Yhtiö toimii Päijät-Hämeessä. Case-yrityksen tarkempi esittely ja empiirisen osan mukaan ottaminen ei tutkimuksen laajuuteen nähden ole perusteltua.

Kyseessä on kvalitatiivinen ja deskriptiivinen tutkimus, jossa pyritään vertaamaan voimassa olevan ja valmisteilla olevan lain vaatimuksia pienyhtiön tilinpäätökselle ja tilintarkastukselle, säilyttäen kuitenkin johdon näkökulman. Tavoitteena on tehdä päätelmät siitä, mikä tilinpäätöksessä muuttuu, miten yksittäinen muutos vaikuttaa tilinpäätökseen kokonaisuudessaan sekä miten muutos vaikuttaa tilintarkastusvaatimuksiin.

1.4 Tutkielman rakenne

Tutkimus rakentuu kahdesta itsenäisestä osiosta, tilinpäätöksestä ja tilintarkastuksesta. Kappaleessa kaksi kuvataan aluksi tilinpäätöksen merkitystä ja informaation käyttöä. Sen jälkeen kappaleessa käydään läpi tilinpäätöksen laatiminen ja tilinpäätöksen eri osiot ja niihin liittyvät osakeyhtiölain muutokset. Tässä kappaleessa käsitellään myös toimintakertomus.

Kolmannessa kappaleessa annetaan yleiskuva tilintarkastuksen merkityksestä pienyhtiölle. Lisäksi käydään läpi voimassa olevan lain vaatimukset tilintarkastukselle, uudistuksen tuomat muutokset sekä tuodaan esiin eräiden asiantuntijoiden arvioita uudistuksen vaikutuksista.

Neljäs kappale sisältää yhteenvedon ja johtopäätökset. Tässä kappaleessa pyritään vastaamaan esitettyihin tutkimusongelmiin sekä antamaan yleiskuva tutkimuksesta.

1.5 Pieni osakeyhtiö

Pienellä osakeyhtiöllä tässä tutkimuksessa tarkoitetaan osakeyhtiömuotoista yritystä, joka toimii minimiosakepääomalla (8.000 EUR) ja jossa osakkeenomistajia on alle kymmenen (Airaksinen 2001: 14). Pieneksi yhtiöksi lasketaan yritys, jonka osalta täyttyy enintään kaksi seuraavista rajoista (Viitala et al. 2001: 11):

1. vuosiliikevaihto enintään 7,3 miljoonaa euroa
2. taseen loppusumma enintään 3,65 miljoonaa euroa
3. palveluksessa alle 50 henkilöä

Edellä mainitut rajat ovat myös kirjanpitolain tarkoittaman pienen kirjanpitovelvollisen toiminnan rajat.

2 TILINPÄÄTÖS

Osakeyhtiön tilinpäätöstä säätelevät sekä kirjanpitolaki että osakeyhtiölaki. Osakeyhtiön hallituksen ja toimitusjohtajan on laadittava jokaiselta tilikaudelta tilinpäätös. Tilinpäätös sisältää taseen, tuloslaskelman ja niiden liitetiedot sekä toimintakertomuksen. Tilinpäätöksessä on annettava oikeat ja riittävät tiedot (true and fair view) yhtiön toiminnan tuloksesta tilikauden aikana ja taloudellisesta asemasta tilikauden lopussa Osakeyhtiön tilivuositain laatima kirjanpito- ja osakeyhtiölain mukainen tilinpäätös on eräs merkittävimmistä informaatiolähteistä, jonka avulla sidosryhmät voivat arvioida yhtiön menestymistä ja taloudellista asemaa. (Airaksinen et al. 2000, 285; Koskinen, 1999, 13.)

Koska osakeyhtiön omistajat eivät lain mukaan vastaa yhtiön sitoumuksista, on tärkeää, että yhtiön eri sidosryhmät saavat yhtiön toiminnan tuloksesta, varoista ja veloista oikeaa tietoa. Osakeyhtiölain säännösten toimivuus riippuu suurelta osin tilinpäätössääntelyn tasosta ja tilinpäätöksen luotettavuudesta. (Airaksinen et al. 2000, 285) Eri sidosryhmien tarpeet ja vaatimukset yhtiötä ja sen antamaa tilinpäätösinformaatiota kohtaan ovat erilaiset (Koskinen, 1999, 13).

Voimassaolevan osakeyhtiölain vaatimukset tilinpäätökselle ovat luvussa 11 ja näiden säännösten osalta osakeyhtiölaki on erityislaki. Tämä tarkoittaa sitä, että ristiriitatilanteissa yleislakien (esimerkiksi tilintarkastuslaki) sijasta on noudatettava osakeyhtiölain säännöksiä. (af Schultén, 2004, 248.) Uudistuksessa kyseiset säännökset ovat luvussa 8. Kirjanpitolain muutoksesta johtuen uudistuksessa mainitaan tilinpäätöksestä erillisenä toimintakertomus. Kirjanpitolain vastaisesti laadittu tilinpäätös on myös osakeyhtiölain vastainen. (HE 109/2005, 94.)

Pienessä osakeyhtiössä tilinpäätöksen merkitys toiminnan arvioinnissa on merkittävä. Koska rajalliset resurssit eivät mahdollista erillisen laskentayksikön olemassa oloa, on sekä menneisyyden tarkastelu että budjetointi pohjattava lähes yksinomaan tilinpäätökseen.

Seuraavassa tarkastellaan tilinpäätöksen rakennetta, sen sisältämää informaatiota ja tilinpäätöksen laatimista uudistusten valossa.

2.1 Tilinpäätösasiakirjat

Tilinpäätösasiakirjoiksi on voimassa olevassa laissa luettu tilinpäätös, sisältäen tuloslaskelma, taseen, toimintakertomus ja näiden liitteet, ja tilintarkastuskertomus. Koska kirjanpitolakiuudistus erotti toimintakertomuksen omaksi asiakirjaksi, EOYL:ssa tilinpäätösasiakirjoina pidetään tuloslaskelmaa, tasetta, näiden liitetietoja ja tilintarkastuskertomusta. (HE 109/2005, 94; af Schultén 2004, 254.)

Kirjanpitolakiuudistuksessa tilinpäätösasiakirjoihin lisättiin rahoituslaskelma, mutta sen laatimisvelvollisuutta ei ole pienillä yhtiöillä, joten sitä ei tässä tutkimuksessa käsitellä.

Jotta asiakirjat voitaisiin lukea kuuluvan tilinpäätökseen, on niiden muodostettava yhtenäinen ja selkeä kokonaisuus. Tilinpäätös ja toimintakertomus sekä luettelo kirjanpitokirjoista ja tositteiden lajeista samoin kuin tieto niiden säilytystavoista on kirjoitettava sidottuun tai välittömästi tilinpäätöksen valmistumisen jälkeen sidottavaan tasekirjaan. Tasekirjan sivut tai aukeamat on numeroitava. Tämän tarkoituksena on varmistaa, ettei tasekirjan tietoja pystytä jälkeinpäin muuttamaan. Tasekirjan säilytysaika on kymmenen vuotta. (Osakeyhtiön tilinpäätös malli 2005, 19.)

Pienessä yhtiössä tilinpäätösasiakirjat ovat melko yksinkertaisia, sillä toiminnan volyyymi ei tuota kovin suuressa määrin kirjanpitoaineistoa. Siksi asiakirjojen hyväksikäyttö kokonaisuutena on helppoa sekä yhtiön johdon että tilintarkastajien työssä. Mikäli tilinpäätöstä ei hoida tilitoimisto eikä yhtiöön kuulu muuten koulutettua laskentaosaajaa, ovat tilinpäätösasiakirjat usein puutteellisia eikä niiden säilyttämiselle ole toimivia käytäntöjä. Vaikka itselläni on tietoa ja osaamista kirjanpidon osalta, on jo ennen yhtiön perustamista päätetty valita tilitoimisto hoitamaan kirjanpito ja tilinpäätöksen laatiminen, sillä vaatisi liikaa aikaa ja muita resursseja hoitaa tilinpäätösasiakirjojen laatiminen ja säilyttäminen asuinpaikkakunnallani, kun varsinainen toiminta on Päijät-Hämeessä.

2.2 Tilinpäätöksen laatiminen

Sekä OYL:n että EOYL:n mukaan tilinpäätös on laadittava hyvän kirjanpitolain mukaisesti ja noudattamalla kirjanpitolain ja osakeyhtiölain säännöksiä, määräjän laatimiselle asettaa kirjanpitolaki. Tilinpäätös on laadittava neljän kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Sama säännös koskee myös toimintakertomusta. Tilinpäätöksessä on lisäksi esitettävä vertailutiedot edelliseltä tilikaudelta tuloslaskelman ja taseen osalta. Tilinpäätöksen laatiminen ja sen esittäminen yhtiökokoukselle on hallituksen tehtävä. Toimitusjohtajan on esitettävä hallitukselle ehdotus tilinpäätökseksi ja päätöksen lopullisesta sisällöstä tekee hallitus. Tilinpäätös katsotaan laadituksi silloin kun se on hallituksen ja toimitusjohtajan allekirjoittama. (Kyläkallio et al.2000, 822; HE 109/2005, 97; Hannula, 2003, 143)

Sekä tilinpäätöksen että toimintakertomuksen laatimisperiaatteisiin lisättiin KPL:n uudistuksen myötä sisältöpainotteisuuden periaate, jonka mukaan huomio tulee kiinnittää liiketapahtuman tosiasialliseen sisältöön, eikä yksinomaan niiden oikeudelliseen muotoon (Hölttä, 2005, 23). Muita tilinpäätöksen laatimista koskevia periaatteita ovat oletus toiminnan jatkuvuudesta, laatimisperiaatteiden jatkuvuus, tuloksesta riippumaton varovaisuus, tasejatkuvuus, suoriteperusteisuus ja erillisarvostus (Koskinen 1999, 52).

Yhtiön on ilmoitettava tilinpäätösasiakirjat rekisteröitäväksi kaupparekisteriin kahden kuukauden kuluessa siitä yhtiökokouksesta, jossa tilinpäätös ja toimintakertomus on vahvistettu (Kyläkallio et al. 2000, 853). Pienillä osakeyhtiöillä on yhtäläinen velvollisuus rekisteröidä tilinpäätöksensä, vaikka valitettavan usea yhtiö on jättänyt velvollisuuden suorittamatta. Voimassa olevan lain mukaan rekisteriviranomainen voi määrätä yhtiön poistettavaksi rekisteristä tai selvitystilaan, jos yhtiö ei ole rekisteriviranomaisen kehotuksesta huolimatta ilmoittanut 11 luvun 14 §:n mukaisesti tilinpäätösasiakirjoja rekisteröitäviksi vuoden kuluessa tilikauden päättymisestä. Patentti- ja rekisterihallitus on ilmoittanut tänä keväänä poistavansa rekisteristä yhtiöt, joilta ei ole saatu ilmoitusta tilinpäätöksestä ja joiden selvitystilaan määräämiseen ei ole edellytyksiä (Patentti- ja rekisterihallitus, 2006).

Pienissä yhtiöissä tilinpäätös laaditaan useimmiten yhtiön ulkopuolella, lähinnä ostettuna palveluna tilitoimistossa. Pienen yhtiön johdolla ei ole resursseja, eikä usein tarvittavaa ammattitaitoa tilinpäätöksen laatimiseen. Lisäksi käytettäessä auktorisoitua tilitoimistoa, lisääntyy tilinpäätöksen informaatioarvo ja luotettavuus huomattavasti. Tilinpäätöstä voidaan siten paremmin hyödyntää erilaisten päätösten pohjana.

Kuten jo aiemmin mainittiin, omassa yhtiössäni tilinpäätöksen laatimisen hoitaa tilitoimisto. Kyseessä tosin ei ole auktorisoitu tilitoimisto, sillä osakkeenomistajat luottavat siihen, että hallituksella on sekä koulutuksensa että kokemuksensa pohjalta kykyä tarkkailla oikeellisuutta. Auktorisoinnin puutetta kompensoidaan myös sillä, että yhtiölle on valittu KHT-tilintarkastaja.

2.3 Tuloslaskelma

Tuloslaskelma kertoo yrityksen tuloslaskelman tarkastelukaudesta. Tilinpäätösinformaation kannalta tuloslaskelman oikeellisuutta voidaan pitää jopa tärkeämpänä kuin taseen oikeellisuutta, koska tuloslaskelman avulla voidaan tehdä päätelmiä yhtiön toiminnan kehityssuunnasta. Kahdenkertaisesta kirjanpidosta johtuen tuloslaskelman ja taseen oikeellisuuden välillä on molemminpuolinen riippuvuus-suhde. Keskeisimmät ja käytetyimmät tuloslaskelman luvut ovat liikevaihto, liikevoitto, voitto ennen satunnaisia eriä, tilinpäätössiirtoja ja veroja, satunnaiset tuotot ja kulut sekä tutkimus- ja kehittämismenot. (Koskinen, 1999, 203; Reinikainen et al. 2005, 95.)

Tuloslaskelman laatimisessa noudatetaan joko kululaji- tai toimintokohtaista tuloslaskelmakaavaa. Pienelle yhtiölle sallitaan tuloslaskelman laatiminen lyhennettynä, jolloin käytettäessä kululajikohtaista tuloslaskelmaa esitetään ainoastaan liikevaihto, varastojen muutos, valmistus omaan käyttöön, liiketoiminnan muut tuotot, sekä materiaalit ja palvelut yhteenlaskettuna eränä ”BRUTTOTULOS”. Toimintokohtaisessa tuloslaskelmassa esitetään vastaavasti tiedot liikevaihdosta, hankinnan ja valmistuksen kuluista, bruttokate sekä liiketoiminnan muut tuotot yhteenlaskettuna eränä. (af Schultén, 2004, 256; Osakeyhtiön tilinpäätösmalli 2005, 201.)

Pienessä osakeyhtiössä tuloslaskelma toimii tulevien kausien budjetoinnin pohjana ja on siten hyvin merkityksellinen yhtiön toiminnan kannalta. Koska organisaatioon ei ole taloudellisesti järkevää rakentaa erillistä laskentayksikköä, hoitaa yhtiön johto tulevan toiminnan budjetoinnin juuri aiempien tilikausien tuloslaskelman kautta. Budjetointi rakentuu tällöin käänteisessä järjestyksessä, alkaen oletetusta tuloksesta ja päätyen tarvittavaan liikevaihtoon. Tuloslaskelma on myös tilinpäätösasiakirjoista ehkä kaikkein helpoimmin ymmärrettävä, ei tarvita kovin paljon koulutusta tai kokemusta hahmottaa tuloksen muodostuvan tulojen ja menojen erotuksena.

2. 4 Tase

Tase tarjoaa kuvan yrityksen taloudellisesta tilasta tilinpäätöshetkellä. Tasetta koskevat osakeyhtiölain määräykset koskevat pääasiassa oman pääoman eriä. OYL 11:6 §:n mukaan yhtiön sidottua omaa pääomaa ovat osakepääoma, ylikursisirahasto, vararahasto ja arvonorotusrahasto. Tilikauden voitto tai tappio ja voitto tai tappio edellisiltä tilikausilta ilmoitetaan erikseen vapaan oman pääoman muutoksina. Omaan pääomaan erillisenä eränä merkitään pääomalaina.

Sidottu ja vapaa oma pääoma ovat käsitteitä, joilla määritellään muun muassa osakeyhtiöoikeudessa velkojien suojaa sekä oman pääoman pysyvyyttä. Näitä käsitteitä tarvitaan esimerkiksi jakokelpoisten varojen määrittelyssä. Sidottua omaa pääomaa koskevat säännökset on tarkoitettu kattamaan osakkeenomistajien rajoitettua vastuuta yhtiön sitoumuksista. (af Schultén, 2004, 265.)

Osakeyhtiölain 11:7 §:ssä on lueteltu ne tiedot, jotka on ilmoitettava taseessa tai sen liitetietoina. Tällaisia tietoja ovat tiedot omista osakkeista, annetuista lähipiirilainoista ja lähipiiriin hyväksi annetuista vastuista tai vastuusitoumuksista.

Suurin tasetta koskettava osakeyhtiölain muutos on varmasti nimellisarvottomuuteen perustuva pääomajärjestelmä. Ehdotuksen mukaan osakkeilla ei olisi nimellisarvoa eikä nykyisen kaltaista nimellisarvoon rinnastuvaa kirjanpitoarvoa. Tämä merkitsee osakeoikeuksien ja osakepääoman erottamista toisistaan eli osakepääomaa voidaan korottaa antamatta osakkeita ja osakkeita voidaan antaa osake-

pääomaa korottamatta. Samalla poistuu myös alikurssikielto. Maksuton osakeanti on mahdollinen ilman rahastosiirtoja. Nimellisarvottomuus tekee mahdolliseksi taseen oman pääoman erien yksinkertaistamisen. Erillistä ylikurssirahastoa ei tarvita ja osakepääoma on ainoa yhtiöön sijoitetun sidotun oman pääoman erä. Lisäksi sidottua pääomaa ovat arvonkorotusrahasto ja muut realisoitumattomiin arvonkorotuksiin perustuvat rahastot. Muut oman pääoman erät ovat vapaata omaa pääomaa. Uutena omaan pääomaan tulee sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto, joka nimensä mukaisesti on jakokelpoinen. Ylikurssirahaston lisäksi myöskään vararahastolle ei nimellisarvottomassa järjestelmässä ole käyttöä. (HE 109/ 2005, 93 - 94.)

Sijoitettu pääoma voidaan kirjata siis jatkossa joko osakepääomaan tai vapaaseen pääomaan sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon, kun se voimassa olevan lain mukaan on kirjattava kokonaisuudessaan osakepääomaan. (HE 109/2005, 94.) Uudistus muokkaa oman pääoman lajeja olennaisesti voimassa olevasta osakeyhtiölaista.

2.5 Tilinpäätöksen liitetiedot

Tuloslaskelman ja taseen liitteenä ilmoitettavat tiedot ovat osa tilinpäätöstä ja niiden tarkoituksena on täydentää tuloslaskelmassa ja taseessa annettavaa informaatiota. Erityisesti vaatimus liitetiedoille on silloin, jos tilinpäätös ei muuten anna oikeita ja riittäviä tietoja. Liitetietovaatimuksina pyydetään usein selvitystä, perustelua tai jopa perusteltua selvitystä. Tällöin tarvitaan myös sanallinen selostus. Liitetiedot voidaan jakaa pääryhmiin seuraavasti:

- tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot
- tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot
- taseen vastaavia koskevat liitetiedot
- taseen vastattavia koskevat liitetiedot
- tuloveroja koskevat liitetiedot
- Vakuudet ja vastuusitoumukset
- liitetiedot henkilöstöstä ja toimielinten jäsenistä
- omistukset muissa yrityksissä

Tärkeysjärjestystä ei yllä luetelluille liitetiedoille ole asetettu, mutta ne kaikki on esitettävä. Mikäli liitetietoja ei esitetä, sisältää tilinpäätös kokonaisuutena olennaisen virheen eikä anna oikeita eikä riittäviä tietoja. (Koskinen, 1999, 254.) Seuraavassa käydään lyhyesti läpi tilinpäätöksen laatimista, tuloslaskelmaa ja tasetta koskevia liitetietoja.

Tilinpäätöksen laatimista koskevana liitetietoina ilmoitetaan ne perusteet, joiden mukaan tilinpäätöksessä esitetyt luvut on määritetty. Tämä lisää olennaisesti tilinpäätösinformaation hyödyllisyyttä ja luotettavuutta tietojen hyväksikäyttäjän kannalta. Liitetietoina tulee ilmoittaa noudatetut arvostus- ja jaksotusperiaatteet ja -menetelmät, esittämistavan muutosten perustelu ja vaikutukset, oikaisut edellisen tilikauden tietoihin, aiempiin tilikausiin kohdistuvat tuotot ja kulut sekä virheiden korjaukset sekä käytetty valuuttakurssi. (Osakeyhtiön tilinpäätösmalli 2005, 52.)

Tuloslaskelman liitetietoina tulee ilmoittaa muun muassa liikevaihdon jakautuminen toimialoittain ja maantieteellisten markkina-alueiden mukaisesti, liiketoiminnan muut tuotot, henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat tiedot, lähipiirilainat ja -vastuut, poistot ja arvonalennukset. Näiden lisäksi ilmoitetaan muut sellaiset seikat, jotka ovat olennaisia tuloksen muodostumisen kannalta, mutta eivät käy ilmi tuloslaskelmasta tai ovat ilmoitettu yhteissummina. (Osakeyhtiön tilinpäätösmalli 2005, 58 – 68.)

Taseen liitetietoina esitetään erikseen tiedot taseen vastaavista ja vastattavista eristä. Taseen vastaavien osalta tulee esittää tiedot yhdistellyistä eristä sekä aktivoitujen menojen erittelyt. Samoin tulee esittää tiedot myös omistuksista muissa yrityksissä sekä korkomenojen aktivointi. Taseen vastattavien liitetietoihin kuuluvat erittelyt oman pääoman erien lisäyksistä ja vähennyksistä sekä sellaisista vieraan pääoman eristä, jotka erääntyvät myöhemmin kuin viiden vuoden kuluttua. (Ahti et. al. 2000, 51 – 67.)

Taseen muutokset tulevat helpottamaan erityisesti pienten osakeyhtiöiden toimintaa, sillä jatkossa pääomaa voidaan sijoittaa tarvittaessa suoraan sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon ilman osakeantimenettelyä. Tätä pääomaa voidaan

käyttää vapaasti voitonjakoon eli se voidaan jakaa takaisin osakkeenomistajille ilman osakepääoman alentamista. Voimassa oleva laki tarjoaa sijoitusmahdollisuuksiksi osakepääoman korotuksen osakeannilla, pääomalainan tai vieraan pääoman ehtoisen rahoituksen. Näistä vaihtoehtoista osakeanti vaatii paljon byrokraattia, kun taas pääomalainan lukeminen omaan pääomaan ei kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaan ole enää mahdollista. Vieraalle pääomalle taas on maksettava yleensä korkoa ja se vääristää taseen rakennetta ja heikentää omavaraisuutta. Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto tarjoaa mahdollisuuden taseen oman pääoman vahvistamisen nopeasti, ilman erikoistoimenpiteitä. Pienillä yhtiöillä on usein tarve saada lisäsijoituksia osakkeenomistajilta, varsinkin, jos toiminta on kausiluonteista ja juuri sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto tarjoaa tällaiseen mahdollisuuden.

2.6 Toimintakertomus

Kirjanpitolakiuudistuksen mukaan toimintakertomus ei enää sisälly tilinpäätökseen vaan on tilinpäätökseen liittyvä erillinen liite. Toimintakertomuksen sisältövaatimukset laajentuivat uudistuksen myötä. Pieni kirjanpitolvelvollinen saa jättää toimintakertomuksen laatimatta, mutta sen on esitettävä OYL:n vaatimat tiedot liitetietoina. (Hölttä, 2005: 23)

Osakeyhtiölakiuudistuksessa pienten yhtiöiden vapaus jättää toimintakertomus laatimatta on poistettu. Sen mukaan osakeyhtiön on aina laadittava toimintakertomus, silloinkin, kun se kirjanpitolain mukaan ei olisi pakollista. Tällöin toimintakertomukseen on otettava vain osakeyhtiölaissa tarkoitetut tiedot. Pienten yhtiöiden osalta tämä tarkoittaa lähinnä voitonjakoehdotusta. (HE 109/2005, 95.)

OYL edellyttää toimintakertomukseen selostuksen, jos (Osakeyhtiön tilinpäätös-malli):

- yhtiöstä on tullut emoyhtiö
- yhtiö on ollut vastaanottavana yhtiönä sulautumisessa
- yhtiö on jakautunut
- osakepääomaa on korotettu merkintäoikeudesta poiketen
- yhtiöllä on ulkomaisia sivuliikkeitä.

Toimintakertomuksessa tulee esittää merkittävimmät riskit ja epävarmuustekijät sekä muut toiminnan kehittymiseen vaikuttavat seikat. Lisäksi esitetään arvio yrityksen taloudellisesta asemasta ja tuloksesta. Tähän arvioon tulee liittää tavanomaisen yritystutkimuksen tunnusluvut, kuten vakavaraisuus ja maksuvalmius. Tuloksen osalta sopiva tunnusluku on sijoitetun pääoman tuotto prosentti. Tunnuslukuja ja muita tietoja tulee esittää henkilöstöstä, ympäristötekijöistä ja muista liiketoiminnan kannalta merkityksellisistä seikoista. Tällaisia tietoja ovat henkilöstön jakaumat ja henkilöstömäärät. (Leppiniemi, 2005: 25.)

Toimintakertomuksessa tulee esittää myös tiedot olennaisista tapahtumista tilikaudella ja sen päättymisen jälkeen sekä arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä samoin kuin selvitys tutkimus- ja kehitystoiminnan laajuudesta (Jänkälä et. al., 2005, 38).

Vaikka pienillä yhtiöillä ei olekaan toimintakertomuksen laatimisvelvoitetta, olisi laatimiskäytäntö hyvä opetella jo toiminnan varhaisessa vaiheessa. Yhtiön kasvaessa olisi helpompaa ryhtyä laatimaan lakisääteistä toimintakertomusta, jos sitä olisi laadittu jo aiemmin vapaaehtoisesti. Samalla se toimisi hyvänä yhteenvetona hallituksen toimista tilikauden aikana sekä hallitukselle itselleen että yhtiökokoukselle.

2.7 Tilinpäätökseen vaikuttavat osakeyhtiölain muutokset

Tilinpäätös vahvistetaan uudistuksen mukaan yhtiökokouksessa kokonaisuutena, ei pelkästään tuloslaskelmaa ja tasetta. Uudistus noudattelee kirjanpitolain uudistusta erottelemalla tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen toisistaan. Suurimmat muutokset kohdistuvat taseeseen ja aiheutuvat nimellisarvottomaan pääomajärjestelmään siirtymisestä. Taseesta poistuvat tarpeettomina ylikurssi- ja vararahastot ja uutena vapaan pääoman eränä tulee taseeseen sijoitetun vapaan pääoman rahasto. Tätä rahastoa voidaan käyttää voitonjakoon ja siihen voidaan sijoittaa pääomaa ilman osakeantimenettelyjä.

Nimellisarvoton pääomajärjestelmä tulee olemaan haastava tulkittava erityisesti pienille yhtiöille, mutta toisaalta pienissä yhtiöissä se myös helpottaa tilapäisrahoituksen sijoittamista oman pääoman ehtoisena.

3 TILINTARKASTUS

Tässä osassa käsitellään tilintarkastusta informaation lähteenä, sen merkitystä yhtiölle, tilintarkastajan kelpoisuusvaatimuksia ja toimosuhdetta sekä tilintarkastajan toimintaan vaikuttavia osakeyhtiölain muutoksia.

3.1 Tilintarkastuksen määritelmä

Lakisääteisellä tilintarkastuksella tarkoitetaan kirjanpidon ja tilinpäätöksen sekä hallinnon tarkastamista hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Lähtökohtaisesti tilintarkastus on laillisuusvalvontaa, mutta käytännössä tilintarkastus sisältää myös muita tehtäviä. (Riistama 2000, 65 – 69.) Tilintarkastuslain mukaan tilintarkastajan tulee perehtyä yhtiön tilikauden aikaisiin tapahtumiin ja tilinpäätöksen sisältöön siten, että hän voi muodostaa riittävän kuvan mielipiteen ilmaisemiseksi yhtiön tilinpäätöksestä. Tavoitteena on, että tilintarkastaja pystyy esittämään mielipiteensä siitä, onko tilinpäätökset kaikilta aineellisilta osin laadittu asianmukaisesti. Tilintarkastus toimii yhtiössä informaation välittäjänä ja tämän informaation on oltava todentukaista, jotta se palvelisi sidosryhmiä mahdollisimman hyvin. Tilintarkastuksen tarkoituksena on varmistaa informaation luotettavuus. (Saarnia 2005, 10.)

Tilintarkastuksen synty on ollut lähinnä yhteiskunnan kehittymisen tulosta. Kun yhteiskunnan tuotanto- ja muut toiminnot kehittyivät yhteisöiksi, delegoitiin tehtävien toimeenpano toimivalle johdolle. Omistajilla ei ollut mahdollisuutta välittömästi valvoa johdon toimintaa, joten tarvittiin erityinen tilintarkastusorganisaatio huolehtimaan tästä valvonnasta ja tarkkailusta. Tästä seurauksena on se, että tilintarkastuksen tehtäväksi on muodostunut sen tosiseikan tarkastaminen, että toimeksiantannon saaja on antanut toimistaan ja erityisesti vastuullaan olevien toimintojen taloudesta säädetyn tai sovitun informaation. (Riistama, 1999, 15.)

3.2 Tilintarkastuksen rooli

Tilintarkastuksen perinteinen rooli on ollut osakkeenomistajien edunvalvonnassa, mutta nykyään tilintarkastuksen merkitys sidosryhmille on kasvamassa. Samoin muuttuu myös tilintarkastajan rooli yhteiskunnallisen intressin valvojana. (Saarnia,

2005, 12.) Alvesalon (2004) mukaan tutkimukset osoittavat, että yritysjohto pitää tilintarkastajan roolia myös talousrikostorjunnassa merkittävänä. Tilintarkastus muodostaa olennaisen osan osakeyhtiön oikeussuojajärjestelmää, sillä sen avulla voidaan selvittää, onko yhtiön johto syyllistynyt tekoihin, jotka vaarantavat osakkeenomistajien ja keskeisten ulkoisten sidosryhmien etuja (af Schultén, 2004, 146).

Monesti tilintarkastuspalvelujen käyttäjien odotukset poikkeavat käytännössä suoritettavan tilintarkastuksen todellisuudesta. Tällöin puhutaan odotuskuilusta. (Koskinen, 1999, 28.) Tilintarkastajat eivät näe tilintarkastajan roolia samalla tavalla kuin kertomuksen lukijat. Tilintarkastajan odotetaan olevan poliisi, tuomari ja konsultti. Yleistä keskustelua on ollut siitä, pitäisikö tilintarkastajalla olla tavanomaista tarkastustehtävää laajempi velvollisuus tarkastaa esimerkiksi verolakien, ympäristönormien tai muiden yhteiskunnallisten velvoitteiden noudattamista. Tilintarkastajan velvollisuus puuttua laittomuuksiin koskee kuitenkin vain niitä osia, joilla on merkitystä yhtiön johdon vahingonkorvausvastuun kannalta tai rikkovat osakeyhtiölakia. (af Schultén, 2004, 152, Kosonen, 2005, 214.)

3.3 Tilintarkastuksen merkitys pienelle yhtiölle

Pienessä yhtiössä tilintarkastuksen merkitys kasvaa. Tilintarkastaja nähdään yleensä myös neuvonantajana ja monesti tilintarkastaja onkin se auktoriteetti, johon pienyhtiön johto ja osakkeenomistajat luottavat. Pienen yhtiön tilintarkastus painottuu aineistotarkastukseen, sillä näissä yhtiöissä ei pystytä toteuttamaan riittävää työnjakoa taloushallinnossa eikä tilintarkastaja voi luottaa hyvin järjestettyyn sisäiseen valvontaan. Tilintarkastuksen painotus on pienessä yhtiössä lähinnä velkojien suojassa, sillä johto harvoin on täysin eriytynyt osakkeenomistajista. (Sato-pää, 2003, 35 – 37, Riistama, 1999, 49.)

3.4 Tilintarkastuspakon poistaminen

Tilintarkastuspakon poistaminen pieniltä yhtiöiltä tuli esiin uutta osakeyhtiölakia valmisteltaessa, mutta tilintarkastuslakityöryhmän ehdotusten käsittelyn ollessa vielä kesken lakiehdotuksessa noudatetaan voimassa olevan lain linjaa (Oikeusministeriö, 2004). Samassa yhteydessä keskusteluissa on ollut maallikotilintarkastajien käytöstä luopuminen. Kysymystä tilintarkastuksen pakollisuudesta on käsitelty muun muassa Nuolimaan artikkelissa (2003) pohtimalla kenen etuja tilintarkastus palvelee. Mitä enemmän korostetaan muun tahon kuin omistajan etuja, sitä perustellumpaa on ulottaa tilintarkastuspakko edelleen myös pieniin yhtiöihin. Maallikotilintarkastajista luopumista perustellaan lähinnä ammattitaidon ja säännösten vähäisellä tuntemuksella. Auktorisoiduilla tilintarkastajilla on esimerkiksi parempi ymmärrys hyvän tilintarkastustavan sisällöstä.

Pienyritysten tilintarkastuspakon poistamista tilintarkastuslakityöryhmä on perustellut muun muassa toiminnan vähäisyydellä ja sillä, että tilintarkastuksen kokonaisyöty yhteiskunnalle on vähäistä. Muutoksella ei kuitenkaan oleteta olevan vaikutusta HTM/KHT-tilintarkastajien palvelujen kysyntään, sillä noin puolet näistä vapautuksen piiriin kuuluvista yrityksistä käyttää jo nyt vapaaehtoisesti hyväksytyttä tilintarkastajaa. (Kaisanlahti, 2003, 10.)

Hyväksytyt tilintarkastajan käytöllä pieniyhtiön osakkeenomistajat voivat kompensoida niitä puutteita, joita lainsäädännön tuntemuksen puute saattaa aiheuttaa. Tästä aiheutuvat kustannukset voidaan pieniyhtiöissä laskea riskienhallintakustannuksiksi, kun toiminta on kaiken aikaa lain mukaista eikä tiedon puutteesta tapahtuvia laiminlyöntejä tai virheitä pääse muodostumaan.

3.5 Pienen yhtiön tilintarkastuksen erityispiirteet

Tilintarkastajan tulee huomioida tilintarkastussuunnitelmassaan ja tarkastusohjelmassaan pienen yhtiön erityispiirteet. Pienessä yhtiössä omistus ja johto ovat samojen henkilöiden käsissä, juokseva kirjanpito on ulkoistettu tilitoimistolle, hallinnolliset käytännöt ovat minimaalisia eikä sisäisiä kontroleja juuri ole. Tästä johtuen

tilintarkastajan on kiinnitettävä erityistä huomiota sisäisten kontrollien puutteiden aiheuttamiin riskeihin ja usein on tarpeen myös suorittaa analyttistä tarkastusta. Tilintarkastajan ja omistajajohtajan välisissä keskusteluissa keskeisiä asioita ovat verotus- ja voitonjakokysymykset. Verosuunnittelussa pienyhtiön lähimmät konsultit ovat tilitoimisto ja tilintarkastaja. (Koskela, 2005, 21- 23.)

Tilintarkastus pienyhtiössä nähdään myös neuvontapalveluna, sillä yrittäjällä on harvoin mahdollisuutta keskustella yrityksen asioista luottamuksellisesti ulkopuolisen asiantuntijan kanssa. Tämä vuorovaikutus on hyödyksi myös tilintarkastajalle, sillä intensiiviset keskustelut lisäävät tarkastajan tietämystä yrityksestä ja näin parantavat tarkastustoiminnan mahdollisuuksia. Neuvontapalvelun arvona nähdään tällöin luottamus ja yrityksen toiminnan aiempi tuntemus. Samalla yrityksen rajallisia resursseja voidaan täydentää erityisasiantuntemuksella. (Saarinen, 2002, 34.)

3.6 Tilintarkastajan valinta

Yleissäännökset tilintarkastajasta ja tilintarkastuksesta sisältyvät tilintarkastuslakiin ja osakeyhtiölaki sisältää säännökset vain tilintarkastajan valinnasta sekä erityislanteista, joissa edellytetään tilintarkastajan lausuntoa. OYL 10:1 §:n mukaan jokaisessa osakeyhtiössä on oltava vähintään yksi yhtiökokouksen valitsema tilintarkastaja. Voimassa olevan lain mukaan tilintarkastajien lukumäärä on mainittava yhtiöjärjestyksessä. EOYL:n mukaan yhtiöjärjestys voidaan laatia suppeana, jolloin noudatetaan olettasäännöstä vähintään yhdestä tilintarkastajasta. (HE 109/2005; Airaksinen, 2001, 131.)

Jos tilintarkastajaksi ei valita KHT- tai HTM- yhteisöä, on valittava myös varatilintarkastaja. Osakkeenomistajat yhtiökokouksen muodossa valitsevat tilintarkastajan, jonka tehtävänä on tilikausittain tarkastaa yhtiön kirjanpito, tilinpäätös ja johdon toiminta tilikauden aikana. Tilintarkastajan valinta voidaan tehdä myös ylimääräisessä yhtiökokouksessa. Jos yhtiöön valitaan enemmän kuin yksi tilintarkastaja, yhtiökokouksen on valittava vähintään yksi heistä ja muiden valintaoikeus voidaan antaa yhtiöjärjestyksen määräyksellä kelle tahansa, lukuun ottamatta hallituksen

jäseniä, toimitusjohtajaa tai muita tilintarkastajia. Tilintarkastaja on selontekovelvollinen yhtiökokoukselle. (af Schultén, 2004, 155; Airaksinen, 2001, 131)

Tilintarkastajan erottamisoikeutta vastaa päämiehen erottamisoikeus. Yhtiökokous voi milloin tahansa erottaa tilintarkastajan. Jos tilintarkastajan on asettanut muu taho, on myös erottamisoikeus tällä taholla. Yhtiön hallitusta tulee kuitenkin informoida erottamisesta. Erottamisoikeutta ei ole yhtiön johdolla, vaan mikäli tilintarkastaja menettelyllään vaarantaa yhtiön etuja, tulee johdon kutsua ylimääräinen yhtiökokous koolle käsittelemään tilintarkastajan vaihtoa. (af Schultén, 2004, 165.)

Tilintarkastajalta on saatava tehtävään kirjallinen, päivätty ja allekirjoitettu suostumus. Tilintarkastaja voi pätevästi antaa suostumuksensa tehtävään toistaiseksi eikä sitä näin ollen tarvitse antaa toistuvasti ennen kutakin uutta valintaa. (Airaksinen, 2001, 131.)

Mikäli vähemmistöosakkeenomistaja haluaa vaatia lisätilintarkastajaa, on tämä vaatimus tehtävä siinä yhtiökokouksessa, jossa kutsun mukaan päätetään tilintarkastajan tai lisätilintarkastajan valinnasta. Jos kokous ei hyväksy ehdotusta, jokainen osakas voi kuukauden kuluessa hakea lääninhallitukselta lisätilintarkastajan määräämistä, mikäli vaatimusta kannattaa yhtiökokouksessa 10 % yhtiön kaikista osakkeista tai kolmasosa kokouksessa edustetuista, äänioikeutetuista osakkeista. Lääninhallitus voi määrätä lisätilintarkastajaksi vain KHT- tai HTM-tilintarkastajan tai hyväksytyt tilintarkastusyhteisön. Lääninhallituksen määräys kestää seuraavana tilikautena pidettävän yhtiökokouksen loppuun. (Airaksinen, 2001, 131)

Jos tilintarkastajaksi valitaan KHT- tai HTM-yhteisö, sen on ilmoitettava yhtiölle, kenellä on päävastuu tilintarkastuksesta. Päävastuullisella tilintarkastajalla on oltava vähintään sama kelpoisuus kuin yhtiön tilintarkastajalla. Ilmoitus päävastuussa olevan henkilön nimeämisestä annetaan yhtiön hallitukselle, joka tekee tästä merkinnän pöytäkirjaan. Lähtökohtaisesti tilintarkastusyhteisö voi oma-aloitteisesti vaihtaa päävastuullista tarkastajaa. Päävastuullisen tarkastajan ei tarvitse henkilökohtaisesti suorittaa tilintarkastustehtäviä, vaan tilintarkastusyhteisön asiana on päättää tarkastustyön organisoimisesta. Päävastuullisen on kuitenkin allekirjoitet-

tava tilintarkastuskertomus ja muut lakisääteiset lausunnot ja raportit. Hän vastaa myös tilintarkastusyhteisön rinnalla tilintarkastuksessa aiheutetun vahingon korvaamisesta. Päävastuullisella tilintarkastajalla on oikeus ja velvollisuus olla läsnä tarkastettavan yhtiön kokouksissa. (af Schultén, 2004, 154; Airaksinen, 2001, 132.)

Osakkaiden kannalta tilintarkastukseen ei ole välttämättä tarvetta yhtiössä, jossa osakkaat osallistuvat yhtiön johtamiseen. Tällöin tilintarkastajan tehtävänä on valvoa, että yhtiössä noudatetaan ensi sijassa velkojien suojaksi säädettyjä vaatimuksia jäljellä olevasta omasta pääomasta ja varojen jaosta. (Airaksinen et al. 2000: 287.) Pienessä yhtiössä 10 %:n vähemmistöllä on oikeus vaatia, että yhtiössä käytetään KHT- tai HTM-tilintarkastajaa (Airaksinen, 2001, 129).

3.7 Tilintarkastuksen kulku osakeyhtiössä

Osakeyhtiössä on suoritettava tilintarkastus vuosittain. Hallituksen ja toimitusjohtajan laatima ja allekirjoittama tilinpäätös on laadittava neljän kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Tilinpäätös on annettava tilintarkastajille viimeistään kuukautta ennen varsinaista yhtiökokousta. Tilintarkastajalle on varattava tilaisuus tilintarkastuksen suorittamiseen ja hallituksen tulee antaa tilintarkastajan pyytämät tiedot ja apunsa tarkastukseen. Tilintarkastaja itse määrittelee, missä laajuudessa hän toimittaa tilintarkastuksen ja mitä tietoja tai apua hän tarvitsee. (af Schultén, 2004, 143; Airaksinen, 2001, 130)

Viimeistään kaksi viikkoa ennen varsinaista yhtiökokousta tilintarkastajien on annettava tarkastuksen tuloksista kirjallinen tilintarkastuskertomus hallitukselle. Tilintarkastajien on myös kirjoitettava tilinpäätökseen maininta tilintarkastuksesta (tilinpäätösmerkintä). Tilintarkastaja voi lisäksi esittää yhtiön johdolle kirjallisia huomautuksia sellaisista seikoista, joita ei esitetä julkisessa kertomuksessa (tilintarkastuspöytäkirja). Tilintarkastaja voi esittää yhtiökokouksessa myös muita tilintarkastushavaintoja salassapitovelvollisuutensa rajoissa. Tilintarkastajan on vaadittaessa annettava yhtiökokoukselle kaikki yhtiötä koskevat tiedot, jos siitä ei aiheudu olennaista haittaa yhtiölle. (Airaksinen, 2001, 130.)

3.8 Tilintarkastajan kelpoisuus

Tilintarkastajalla on oltava edellytykset riippumattoman tilintarkastuksen toimittamiseksi. Riippumattomuus merkitsee täydellistä riippumattomuutta tarkastettavasta yhtiöstä ja sen jäsenistä. Tilintarkastaja ei saa olla alistus- tai käskyvaltasuhteessa yhtiöön eikä myöskään olla sukulaisuussuhteessa niihin, joiden toimia hän tarkastaa. Jos edellytykset puuttuvat, tilintarkastajan on kieltäydyttävä vastaanottamasta tehtävää tai luovuttava siitä. Yleissäännön mukaan tilintarkastajan tulee olla vapaa lausumaan käsityksensä kustakin tehtävästä ulkopuolisista tekijöistä riippumatta. Riippumattomuus on edellytys sille, että tilintarkastaja kykenee suorittamaan tehtävänsä. (Riistama, 1999, 31; Airaksinen, 2001, 134.)

Tilintarkastajalla tulee olla vapaus valita tarkastuskohde, tarkastuksen laajuus ja tarkastusmenetelmä. Mikäli tilintarkastaja ei voi itsenäisesti suunnitella tarkastustoimenpiteitä, katsotaan riippumattomuuden olevan uhattuna. Tilintarkastustyö ei myöskään saa olla riippuvainen tarkastuksen lopputuloksesta. (Riistama, 1999, 31.)

Koska tilintarkastustehtävään liittyy taloudellinen vastuu, tilintarkastajaksi valitsemisen estävät konkurssi, liiketoimintakielto, alaikäisyys ja muu vajaavaltaisuus. Vähintään yhden tilintarkastajan asuin- tai kotipaikan on oltava Euroopan talousalueella. Vaatimusten on täytyttävä koko tehtävän hoitamisajan. Jos kyseessä ei ole pieni kirjanpitovelvollinen, on osakeyhtiössä oltava vähintään yksi KHT- tai HTM-tilintarkastaja tai -tilintarkastusyhteisö. KHT- tai HTM-tilintarkastaja on valittava myös, jos määrävähemmistö (10 %) sitä vaatii. (af Schultén, 2004, 170; Airaksinen, 2001, 132.)

Tilintarkastajalla tulee olla riittävä ammattitaito tehtävän hoitamiseen sekä henkilökohtainen asenne, joka perustuu rehellisyyden ja objektiivisuuden noudattamiseen tilintarkastustyössä. Vaikka tilintarkastajilta vaaditaan tiettyjä ominaisuuksia, joihin kuuluu hyvän ammattitaidon ohella luotettavuus ja korkea moraalitila, ei tilintarkastajilta voi edellyttää mitään erityisen poikkeavia ominaisuuksia. Siksi tarvitaan tilintarkastajien ammattikunnan säännöksiä ja ohjeita. (Riistama, 1999, 31; 37.)

Tilintarkastajan kelpoisuuden menettänyt ei saa enää jatkaa tehtävässä, vaan hänen on erottava vaikka kesken toimikauden. Sekä kelpoisuuden menetyksestä että erosta on ilmoitettava yhtiön hallitukselle. Myös kanssatilintarkastajia on syytä informoida asiasta. Mikäli tilintarkastajan on nimennyt yhtiön ulkopuolinen taho, on myös tälle taholle syytä ilmoittaa eroamisesta. Ero tulee voimaan, kun siitä on ilmoitettu yhtiölle. Kesken toimikautta eroavan tilintarkastajan on yleensä annettava toiminnastaan selvitys eroon saakka. (Airaksinen, 2001, 136.)

3.9 Tilintarkastajan esteellisyys

Tilintarkastajan esteellisyys määrittyy lähinnä riippumattomuuden peilikuvana. Henkilö, joka on riippuvuussuhteessa yhtiöön, ei yleensä ristiriitatilanteessa pysty pitämään puoliaan eikä siten vaalimaan osakkeenomistajien ja muiden tilintarkastukseen luottavien etuja. Esteellisyys on otettava huomioon sekä tilintarkastajan vaalin aikana että sen jälkeen. Jos esteetön tilintarkastaja myöhemmin toimikauden aikana tulee esteelliseksi, hänen tulee välittömästi erota toimestaan. Esteellisyyden valvonta kuuluu ensisijaisesti tilintarkastajalle itselleen, mutta myös valinnan tehneelle taholle. (af Schultén, 2004, 182 - 183.)

3.10 Toimisuhteen ehdot

Tilintarkastaja on toimeksiantosuhteessa yhtiöön ja toimii yhtiön toimintaa tarkastavana ja valvovana toimielimenä. Toimielinluonnetta ilmentää muun muassa tilintarkastajan oikeus vaatia ylimääräisen yhtiökokouksen koolle kutsumista. Toimeksiantajana ovat yhtiön osakkeenomistajat. Jo riippumattomuusvaatimuksesta seuraa, että kyse ei ole työsuhteesta. Tilintarkastajalla on oikeus palkkioon toimeksiantoa koskevien yleisten periaatteiden mukaan. Palkkion määräämisessä voidaan ottaa huomioon vain tilintarkastajalta edellytettävät tiedot, kokemus sekä tehtävän luonne ja laajuus. Tilintarkastaja ei saa hyväksyä muuta palkkiota, eikä veloittaa palkkiota, joka riippuu työn tuloksesta. Mikäli tilintarkastaja eroaa tai erotetaan kesken toimikauden, eron tai erottamisen syy voi vaikuttaa sopimussuhteen päättymisen seurauksiin kuten yhtiölle tai tilintarkastajalle mahdollisesti aiheutuvan vahingon korvaamiseen. (Airaksinen, 2001, 135.)

Tilintarkastajalla on rajaton tiedonanto-oikeus ja -velvollisuus suhteessa yhtiön johtoon, kanssatilintarkastajaan ja erityisen tarkastuksen tekijään. Ilman johdon lupaa tilintarkastaja ei saa antaa tietoja yksittäiselle osakkaalle, velkojalle, rahoittajalle tai muulle vastaavalle taholle.

3.11 Tilintarkastajan toimikausi

Tilintarkastajan toimikausi on määrättävä yhtiöjärjestyksessä. Toimikausi voi olla määräaikainen tai toistaiseksi jatkuva. Määräajan pituutta ei ole rajoitettu, ja se voi olla eripituinen eri tilintarkastajilla. Tilikaudeksi valitun tilintarkastajan tehtäviin kuuluu tarkastaa myös tilikauden jälkeiset seikat, jotka on otettava huomioon tilinpäätöksessä. (Airaksinen, 2001, 136.)

Tilintarkastaja voi erota milloin tahansa ilmoittamalla siitä yhtiölle. Tilintarkastajan nimeämä taho voi milloin tahansa vaihtaa tilintarkastajaa. Hallitus ei voi erottaa tilintarkastajaa, mutta se voi kutsua yhtiökokouksen käsittelemään asiaa. Erottamisen syy vaikuttaa tehtävän päättymisen seurauksiin. (Airaksinen, 2001, 136)

Hallituksen on huolehdittava siitä, että kesken toimikauden avoimeksi jäänyt tilintarkastajan paikka täytetään jäljellä olevaksi toimikaudeksi. Tämä tarkoittaa sitä, että hallituksen on kutsuttava koolle yhtiökokous valitsemaan uusi tilintarkastaja tai ilmoitettava asiasta yhtiön ulkopuoliselle taholle, jolle valintaoikeus kuuluu. Mikäli hallitus laiminlyö tämän velvollisuutensa, voi lääninhallitus esimerkiksi osakkeenomistajan tai tilintarkastajan ilmoituksesta määrätä yhtiölle tilintarkastajan. (Airaksinen, 2001, 136.)

3.12 Tilintarkastajan raportointi

Tilintarkastajan raportointi tilintarkastuslain mukaan käsittää tilintarkastuskertomuksen, tilintarkastuspöytäkirjan ja tilinpäätösmerkinnän. Tilintarkastajan raportoinnista ilmenevät suoritettujen tarkastustyön tulokset tarkastusprosessin viimeisenä vaiheena, siksi raportoinnin on oltava nopeaa, asianmukaista ja oikealla taholle suunnattua. Hankitun tilintarkastusevidenssin pohjalta tilintarkastaja tekee johto-

päätöksensä. Tilinpäätöksen ja hallinnon tarkastuksen tulee muodostaa selkeä kokonaisuus. (Pelkonen, 2002, 11.)

Tilintarkastajan laatimista dokumenteista tilintarkastuskertomus on tärkein. Varsinainen yhtiökokous ei voi pätevästi päättää tilinpäätöksen vahvistamisesta, voitonjaosta tai vastuuvapauden myöntämisestä, ellei tilintarkastuskertomusta ole laadittu. Osakeyhtiössä tilintarkastuskertomus on julkinen, koska yhtiön tulee toimittaa jäljennys tilintarkastuskertomuksesta rekisteröitäväksi yhdessä tilinpäätöksen kanssa. Tilintarkastuskertomus koskee aina vain yhtä tilikautta. Sen on oltava kirjallinen ja tilintarkastajien allekirjoittama. Tilintarkastuskertomuksessa on annettava yhtiön johdolle muistutus, jos tämä on syyllistynyt tekoon tai laiminlyöntiin, josta saattaa seurata vahingonkorvausvelvollisuus. Muistutus on annettava myös, jos johto on rikkonut osakeyhtiölakia, yhtiöjärjestystä tai ylemmän toimielimen päätöstä. (Koskinen, 1999 26; Airaksinen, 2001, 129; af Schultén, 2004, 211.)

Tilintarkastuslain mukaan tilintarkastajan on tilintarkastuksen tehtyään tehtävä siitä merkintä tilinpäätökseen. Tässä merkinnässä tulee viitata tilintarkastuskertomukseen sekä lausua siitä, onko tilinpäätös laadittu hyvän kirjanpitotavan mukaisesti. Tilinpäätösmerkinnän tarkoituksena on todentaa tilintarkastuksen suorittaminen, sen kohdentuminen juuri kyseessä olevaan tilinpäätökseen ja ilmaista tilintarkastuskertomuksen antaminen. (Koskinen, 1999, 37.)

Tilintarkastuspöytäkirjassa tilintarkastaja voi osoittaa osakeyhtiön hallitukselle tai toimitusjohtajalle huomautuksia sellaisista seikoista, joita ei esitetä julkisessa tilintarkastuskertomuksessa. Tarkoituksena on antaa luottamuksellisesti tietoa yhtiön johdolle sellaisista asioista, jotka ovat tulleet esiin tarkastuksen aikana, mutta eivät anna aihetta tehdä merkintää tilintarkastuskertomukseen. Pöytäkirja tulee antaa sille, jonka tehtävänä on huolehtia yhtiön hallinnosta ja toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä. Osakeyhtiölain mukaisesti nämä tehtävät kuuluvat osakeyhtiön hallitukselle. (Koskinen 1999, 37.)

Muita raportteja ovat muun muassa muistiot, väliraportit ja yhteenvetoraportit. Näiden laatimisesta ei ole erityisiä säännöksiä, mutta niitä laatiessa on noudatettava

hyvää tilintarkastustapaa. Muulla raportoinnilla voi olla tilintarkastajan vastuuta rajaava vaikutus. (Koskinen, 1999, 38.)

Pienyhtiöissä raportointi Satopään (2003) mukaan keskittyy lähinnä tilintarkastuskertomukseen, muiden raporttien ollessa sivuosassa. Tilintarkastuspöytäkirja on jopa poikkeuksellinen ja tätä useammin esiintyy vapaamuotoisia huomautuskirjeitä tai muistioita. Lisäksi raportoinnissa mukana on usein myös vapaamuotoinen, dokumentoimaton keskustelu tilintarkastajan ja yhtiön omistajien välillä.

3.13 Tilintarkastukseen vaikuttavat osakeyhtiölain muutokset

Osakeyhtiölain uudistuksen mukaan yhtiökokouksen ei tarvitsisi enää päättää vastuuvapauden myöntämisestä yhtiön johdolle, mikäli tätä velvollisuutta ei ole sisällytetty yhtiöjärjestykseen. Tämä merkitsee myös sitä, ettei tilintarkastajan tarvitse ottaa kantaa vastuuvapauden myöntämiseen. Vastuuvapauden myöntämisellä on vain poikkeuksellisesti ollut merkitystä vahingonkorvausoikeudenkäyntien yhteydessä. Tilintarkastajalla säilyy kuitenkin tietty velvollisuus todeta hallituksen kannanotot riskienhallintaan ja sisäisen kontrollin tehokkuuteen, sekä hallituksen huolellisuusvelvoitteeseen. (Blummé, 2003, 14.)

Osakeyhtiölakiehdotuksen mukaan voitonjakoedellytykset muuttuvat niin, että varojen jako ei ole sallittua, jos yhtiö on maksukyvytön tai voitonjaon seurauksena on maksukyvyttömyys. Perinteiseen tilinpäätösaineistoon ei välttämättä sisälly sellaista aineistoa, joka todentaisi maksukyvytön. Tilintarkastajan tulisi kyetä tarkastamaan ja toteamaan, ettei hän ole havainnut estettä varojenjaolle tai tulisi raportoida, jos esitetyn varojenjaon perusteella yhtiötä uhkasi maksukyvyttömyys. (Blummé, 2003, 15.) Käytännössä tämä tarkoittaa nykyisen tasetestin rinnalle myös maksukykyystestiä. Tilintarkastajan suorittama maksukyvytön arviointi perustuu ensi sijassa tilikauden tilinpäätöksestä saataviin tietoihin, joten yhtiön taloudellisen tilanteen olennainen huonontuminen tilikauden päättymisen jälkeen edellyttää tilintarkastajan arvioimaan yhtiön maksukykyä uudelleen. Tämä vaatimus ei kuitenkaan merkitse suurta muutosta nykyiseen tilanteeseen, sillä nyt jo tilintarkastajalle

on asetettu vaatimuksia seurata yhtiön taloudellista tilannetta myös tilikauden päättymisen jälkeen. (Mähönen, 2003, 29.)

4 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksessa tavoitteena oli tutkia osakeyhtiölakiuudistuksen vaikutuksia pienen osakeyhtiön tilinpäätökseen ja tilintarkastukseen. Osakeyhtiömuodon hallitsevuus Suomen yritysmaailmassa näkyy myös vaatimuksina lainsäädännölle. Nykyinen osakeyhtiölaki on erityisesti pienyhtiöille vaikeaselkoinen ja vaatii toiminnan laajuuteen nähden melko suurta byrokratiaa. Tällä hetkellä käynnissä olevan osakeyhtiölakiuudistuksen tavoitteeksi asetettiin joustavan ja kilpailukykyisen osakeyhtiölainsäädännön rakentaminen. Joustavuus pienten yhtiöiden osalta näkyy sääntelyn tahdonvaltaistumisena ja muutosäännösten helpottamisena. Laajamittainen uudistus asettaa haasteita tulkinnalle erityisesti pienissä yhtiöissä.

Osakeyhtiölakiuudistus tulee muuttamaan yhtiöiden pääomajärjestelmää ja taseen oman pääoman jaottelua merkittävästi. Siirtyminen aidosti nimellisarvottomaan pääomajärjestelmään erottaa sijoitetun osakepääoman ja osakeoikeudet toisistaan. Koska osakkeita voidaan antaa ilman osakepääoman korottamista ja osakepääomaa voidaan korottaa ilman osakkeiden antamista, poistuvat taseesta ylikurssirahasto ja vararahasto tarpeettomana. Uutena taseeseen tulee sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto, johon voidaan sijoittaa osakkeista mahdollisesti saatu ylikurssi ja lisäsijoitukset. Tämä rahasto on nimensä mukaisesti vapaan pääoman erä ja siten jakokelpoinen.

Suurimmat osakeyhtiölain muutokset kohdistuvat taseeseen, kun taas muu tilinpäätösaineisto ei koe yhtä laajamittaisia uudistuksia kuin viime vuonna voimaan tullut kirjanpitolain uudistus toi mukanaan. Tilinpäätöksen laatimisessa on noudatettava hyvää kirjanpitolapaa sekä kirjanpitolain ja osakeyhtiölain säännöksiä. Uudistuksen yksityiskohdat noudattelevat pääosin kirjanpitolain säännöksiä. Kuitenkin lain voimaantulovaiheessa muutokset aiheuttavat monessa pienessä yhtiössä päänvaivaa lähinnä tulkintakyvyn puuttuessa. Kuitenkin lain selkeyttäminen helpottaa tilitoimistojen konsultointityötä.

Tilintarkastukseen kohdistuvat muutokset eivät ole niin mittavat kuin etukäteen oletettiin. Ehdotettu tilintarkastuspakon poistuminen pieniltä yhtiöiltä ja maallikkoti-

tilintarkastajista luopuminen jätettiin pois osakeyhtiölakiuudistuksesta ja ne todennäköisesti otetaan mukaan tilintarkastuslain uudistukseen.

Merkittävimmät tilintarkastajan työhön vaikuttavat uudistukset ovat voitonjakoon liittyvä maksukykyisyysvaatimus ja vastuuvapauslausunnosta luopuminen. Hallituksen vastuulla on pitää huolta siitä, että yhtiö säilyy maksukykyisenä voitonjaon jälkeenkin. Tilintarkastajan on voitava antaa lausuntonsa maksukykyyn säilymisestä ja tämä vaatii aiemman tasetestin lisäksi maksukykyisyydestä.

Uudistuksessa yhtiökokouksen ei tarvitse enää ottaa kantaa johdon vastuuvapauden myöntämiseen, sillä vastuuvapauden myöntämisellä on katsottu olevan hyvin vähän merkitystä vahingonkorvaustilanteissa. Koska yhtiökokous ei käsittele vastuuvapautta, ei myöskään tilintarkastajan tarvitse ottaa siihen kantaa. Vielä ei ole täysin selvää, kuinka tämä muutos vaikuttaa tilintarkastuskertomuksen sisältöön.

Kokonaisuudessaan laajamittainen uudistus tulee vaatimaan varsinkin pieniltä yhtiöiltä paljon paneutumista ja tulkintaa. Nähtäväksi jää kuinka toimiva laki todellisuudessa tulee olemaan.

Tässä tutkimuksessa rajaus tehtiin tilinpäätökseen ja tilintarkastukseen, koska uudistus on niin laajamittainen, että sen käsitteleminen lyhyesti on lähes mahdotonta. Lisäksi aihetta käsiteltiin ainoastaan Suomen näkökulmasta. Aihe vaatii ehdottomasti lisää tutkimista ja aionkin jatkaa aiheesta lisätutkimusta pro gradu -tutkielmaani.

LÄHTEET

- Ahti, A., Koivikko, A., Tuominen, J., Vesanen, T., Ylipiha, R., Perälä, S. & Kaukinen, E. 2000. Hyvä tilinpäätöskäytäntö. Jyväskylä: KHT-yhdistyksen palvelu.
- Airaksinen, M. & Jauhiainen, J. 2000. Suomen yhtiöoikeus. Helsinki: WSLT.
- Airaksinen, M. 2001. PK-yrityksen osakeyhtiölakiopas. Helsinki: WSOY.
- Alvesalo, A. 2004. Talousrikollisuus elinkeinoelämän näkökulmasta. Tilintarkastus – Revision, 2004:1, 16 – 24.
- Blummé, N. 2003. Taloudellinen raportointi, corporate governance ja tilintarkastaja. Tilintarkastus – Revision, 2003:4, 13 – 16.
- Hallituksen esitys Eduskunnalle uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi HE 109/2005 vp.
- Hannula, A. 2003. Hallitustyöskentelyn käsikirja. Helsinki: WSOY.
- Hölttä, S. 2005. Kirjanpitolain uudistukset voimaan. Tilisanomat 2005:1, s. 23 – 25.
- Jänkälä, M. & Kaisanlahti, T. 2005. Uusi kirjanpitolainsäädäntö ja tilinpäätös. Helsinki: WSOY.
- Kaisanlahti, T. 2003. Tilintarkastustyöryhmän mietintö julkistettu – keskeisimmät ehdotukset. Tilintarkastus – Revision, 2003:7, 8 – 13.
- Koskela, M. 2005. Tilintarkastajan näkökulma pk-yrityksessä havaittuihin ongelmiin. Tilisanomat, 2005: 6, 21- 23.
- Koskinen, H.E. 1999. Tilinpäätöksen lainmukaisuus ja tilintarkastuskertomus. 2. p. Helsinki: Finnpublishers.

Kosonen, L. 2005. Vaarinpidoista virtuaaliaikaan – Sata vuotta suomalaista tilintarkastusta. Acta Universitatis Lappeenrantaensis.

Kyläkallio, J., Iiro, O. & Kyläkallio, K. 2000. Osakeyhtiö. Helsinki: Edita.

Leppiniemi, J. 2005. Toimintakertomus. Tilisanomat 2005:1, 25.

Mähönen, J. 2003. Osakeyhtiölakityöryhmän tilinpäätöstä koskevat ehdotukset suhteessa IAS-sääntelyryhmän loppuraporttiin.

Nuolimaa, R. 2003. Onko tilintarkastuslaissa muutostarpeita ja -paineita? Tilintarkastus – Revision 2003:1, 7 – 11.

Oikeusministeriön muistio 20.12.2004. Luonnos uudeksi osakeyhtiölaiksi. [Verkkodokumentti] Saatavissa <http://www.om.fi/uploads/jd7susv74q1ff1.pdf> [Viitattu 25.3.2006].

Oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2003:4. [Verkkodokumentti] Saatavissa: <http://www.om.fi/uploads/yf6e9rfapn5g1ur.pdf> [Viitattu 18.3.2006].

Oikeusministeriön vireillä olevat hallituksen esitykset. 2006. [Verkkodokumentti] Saatavissa: <http://www.om.fi/24169.htm> [Viitattu 9.3.2006].

Osakeyhtiön tilinpäätösmalli 2005. Helsinki: KHT-Media.

Patentti- ja rekisterihallitus. Ajankohtaista: Poistettaville osakeyhtiöille viimeinen kehoitus [verkkodokumentti] Saatavissa: <http://www.prh.fi/fi/uutiset/544.html> [Viitattu 1.4.2006].

Pelkonen, M. 2002. Tilintarkastajan raportointi. Tilintarkastus – Revision, 2002: 4, 11 – 16.

Reinikainen, M., Malmi, T., Ikonen, T. 2005. Toimitusjohtajan käsikirja. Helsinki: Tietosanomat.

Riistama, V. 1999. Tilintarkastuksen teoria ja käytäntö. Porvoo: WSOY.

Riistama, V. 2000. Tilintarkastus – perusteet. Helsinki: WSOY.

Saarinen, O.A. 2002. Tilintarkastaja PK-yrityksessä. Tilintarkastus – Revision, 2002: 7, 33 – 34.

Saarnia, M. 2005 Tilintarkastuksen valvonta ja laadunvalvonta. Pro gradu – tutkielma. Lappeenrannan teknillinen yliopisto.

Satopää, R. 2003. Hyvä tilintarkastustapa pienyrityksissä. Tilintarkastus – Revision, 2003: 2, 35 – 37.

af Schultén, G. 2004. Osakeyhtiölain kommentaari II. Helsinki: Talentum.

Tilastokeskus. 2005. Yritysrekisterin vuositilasto 2004 [Verkkodokumentti] Saatavissa: <http://www.tilastokeskus.fi/til/syr/index.html> [Viitattu 20.3.2006].

Viitala, R. & Jylhä, E. 2001. Menestyvä yritys – Liiketoimintaosaamisen perusteet. Helsinki: Edita.